

PROLOOG

*D*e ruimte om me heen lijkt steeds smaller te worden. Benauwder. De wanden schuiven langzaam dichterbij. De bank waarop ik zit voelt akelig. Koud. Als plasticfolie dat zich vastzuigt aan mijn lichaam. Mijn gezichtsveld wordt kleiner en kleiner, maar wát ik zie is scherp. Haarscherp. Ik zie haar gezicht dicht bij het mijne. De donshaartjes op haar wang. Haar wimpers die zwart zijn van de mascara. Bizar, dat je zo rustig details kunt waarnemen in de laatste minuten van je leven. Want zo voelt het. Ik voel het wegglijden, mijn leven. Ik begrijp zelf niet hoe ik het zover heb kunnen laten komen. Vanaf het moment dat ze de voordeur opendeed en ik bij haar de gang binnenliep, had ze de touwtjes in handen. ‘Wat fijn dat je er bent,’ zei ze en ze keek me een poosje zwijgend aan. Ik wist niet wat ik moest zeggen. Ze doorbrak de stilte door te vragen of ik iets wilde drinken. Ik knikte langzaam. Ik had geen gifbeker besteld, maar kreeg hem toch. Na al die tijd was ik aan de beurt. Ergens in mijn onderbewustzijn wist ik wat er ging gebeuren. En toch dronk ik ervan, omdat ik niet kon geloven dat ze het werkelijk zou doen. Al na de eerste slok proefde ik het. Bitter.

En nu raast het door mijn lijf. Mijn hart gaat als een bezetene tekeer. *Kedoeng... kedoeng... kedoeng... kedoeng... kedoeng... kedoeng...* Het gif doet verbazingwekkend snel zijn werk. Ik heb het koud. Zo koud. Ik zeg het tegen haar en ze legt haar hand op mijn voorhoofd. Een zorgzame blik glijdt over haar gezicht. Als ik niet beter wist, zou ik haar bijna geloven. O, sloeg ze haar armen maar om me heen. Zei ze maar dat alles goed zou komen. Maar dat doet ze niet. Ze staart naar me, en ik staar terug.

‘Misschien kun je beter naar huis gaan en in je bed kruipen,’ zegt ze plotseling streng.

Al zou ik willen, ik kan het niet eens.

Ik schraap mijn laatste restjes kracht bij elkaar en hijs me uit de bank

overeind. Willoos doe ik wat ze zegt, wat ze vraagt, wat ze beveelt. Ze duwt me in de richting van de voordeur en dan naar de lift. Maar ik wil hier niet heen! Waar brengt ze me naartoe? Ik probeer me uit alle macht te verzetten, maar het lukt niet. Mijn lichaam reageert niet op mijn geest. Ik laat me tegen de wand van de lift vallen en concentreer me op mijn knikkende knieën. Ik moet blijven staan. Rechtop blijven. Ze drukt op een van de knoppen in het paneel en doet een pas naar achter. Ze zegt iets tegen me. Ik zie haar mond wel bewegen, maar kan niet goed horen wat ze zegt. Het is alsof ik een koptelefoon op heb, waardoor alleen het geluid van mijn ademhaling versterkt doorkomt. Ze houdt haar hoofd een beetje scheef. Ze wacht duidelijk op een antwoord. Ik knik. Blijkbaar is dat wat ze verwacht, want ze sluit heel even haar ogen en dan grijnst ze naar me. Dit is het laatste wat ik van haar zie, schiet het door me heen als de liftdeuren dichtschuiven: een ijskoude grijns op haar zo vertrouwde gezicht.

De lift komt in beweging. Ik weet niet of ik naar boven of naar beneden ga. Ik zie mezelf in de spiegel van rookglas tegenover me. Wend mijn ogen af. Wat zei ze nou net? Wat moest ik van haar doen? Ik kan me niet meer concentreren. Mijn hartslag overstemt alles. Steeds harder gaat-ie, *kedoeng... kedoeng... kedoeng...* De liftdeuren gaan open. Verdwaasd kijk ik de hal in. Ik moet iets doen, ze heeft me een opdracht gegeven. Wat moet ik doen? Ik zet een stap, nog een, nog een. Ik wankel de hal in. Aan de wand tegenover me zie ik de brievenbusjes hangen. Ze golven op en neer. Ik graai in mijn jaszak en vind mijn autosleutel. Met moeite bereik ik mijn auto. Even rusten nu. Ik leun met mijn voorhoofd tegen het koele metaal. Mijn god, wat moet ik nou doen? Weg hier. Ik moet weg. Mijn sleutel krast ongecontroleerd over de autolak. Mijn vingers klauwen naar de deurgreep. Het geluid van het slot dat openspringt klinkt als een bevrijding. Ik laat me op de stoel zakken. Hijs mijn benen naar binnen. Ze lijken wel elastiekjes.

Het lukt maar nauwelijks om de sleutel in het contactslot te krijgen. Ik heb al mijn kracht nodig om de auto te starten. Dan, ineens, komt hij als vanzelf in beweging. Het lukt me! Nu moet ik maken dat ik wegkom. Ik rijd als in een droom. Ik heb het gevoel dat ik zweef boven mijn stoel, dat mijn handen het stuur niet raken en dat mijn voeten de pe-

dalen niet indrukken. Ineens is er een bocht. Ik draai aan het stuur, maar mijn handen glippen weg.

Ik zweef. Zweef ik? Nee, ik zink. Verbaasd kijk ik naar het zwarte water dat rond mijn middel kolkt. Ik lig met de zijkant van mijn hoofd tegen het stuur. Er stroomt iets warm langs mijn gezicht. Ik ruik metaal vermengd met de brakke geur van het water. Ik zou het koud moeten hebben, maar dat is niet zo. Eigenlijk voel ik niets meer. Op de een of andere manier ben ik heel kalm. Voelt het zo, doodgaan? Zal iemand mij missen? Zullen ze me gaan zoeken? Ik denk dat ik maar gewoon wacht. Er zal wel iemand komen die me helpt. Maar het water stijgt snel. Ik voel het bij mijn schouders, mijn nek, mijn kin. Ze moeten opschieten. Ik beseft dat ik om hulp moet roepen, maar ik weet niet meer hoe ik geluid uit mijn mond moet laten komen. Ik kan alleen nog maar naar adem happen. Het gif in mijn lichaam is geen goede combinatie met het donkere water om me heen. Ergens uit mijn binnenste komt een drang om te overleven. Een reflex om te gaan zwemmen. Maar mijn armen willen niet luisteren. Mijn eigen lichaam laat me in de steek. Ik gebruik al mijn kracht om mijn hoofd een stukje te draaien op het stuur. Ik kijk op in een wanhopige poging om iets door de voorruit te kunnen zien. Sterretjes dansen voor mijn ogen. Waarom komt er geen hulp? Het is nog niet te laat. Waar blijven ze? Ik haal nog één keer adem, vastbesloten om het zo lang mogelijk vol te houden. Een scherpe teug zuurstof brandt in mijn luchtpijp. Er loopt water mijn oor in. Water in mijn ogen. Dan sluit het water zich boven mij. Ik wacht...

Het kleine, blonde meisje staat geduldig naast me te wachten. ‘En?’ vraagt ze ernstig.

‘Bijna goed!’ antwoord ik en ik glimlach naar haar. ‘Alleen deze moet je nog verbeteren.’ Onder het plaatje van de egel staat in wiebelige letters geschreven: *Ik ben een eego en ik woon in een hol*. Ik onderdruk een lach om de onbedoeld grappige fout. Die moet ik onthouden. Ik schuif mijn stoel een stukje naar voren, zet met rode pen een streep door het woord *eego* en verbeter het in *egel*.

Het meisje rekt zich uit om te zien wat ik opschrijf. Met haar mond oefent ze geluidloos het nieuwe woordje. Dan volgt er een langgerekt: ‘Oooo.’ Ze kijkt me lachend aan. ‘Je zegt dus: egel, met een “lhh”?’

Ik knik. ‘Precies. Met een l op het einde.’ Als ze lacht, heeft ze kuiltjes in haar wangen, net als ik. Ik zeg dat ze het verder heel goed heeft gedaan en geef haar een aai over haar bol. Met het schrijfblad in haar handen huppelt ze opgewekt terug naar haar tafeltje.

Het is warm in het lokaal. Ik heb het zonnescherm naar beneden gedraaid, waardoor alles in de klas een oranje gloed heeft gekregen. Buiten, op het verlaten schoolplein, vechten musjes om onzichtbare kruimels brood. Nu is het er nog een oase van rust, straks zal het er krioelen van de lachende en spelende kinderen. Ik kijk om me heen. Dit zijn mijn kinderen. Dit is mijn plek. Ik leer hen lezen en schrijven en zij leren mij niet te ernstig naar de wereld te kijken – zie het als een speelplaats, prent ik mezelf vaak in; daar is ook niet alles even veilig, maar toch voel je je er zorgeloos en maak je plezier.

Klokslag drie uur is het een enorm kabaal. Alle kinderen zetten vrijwel tegelijk hun stoelen op de tafels en stuiven naar de kapstok om hun tas en jas te pakken. Samen met Laura, de collega met wie ik het meest optrek, loop ik tussen de leerlingen mee naar buiten. Er heerst de bekende sfeer die elke laatste dag voor een vakantie heeft: jolige kinderen,

vergeten fietssleutels, zoekgeraakte tassen. Als de laatste leerling naar huis is, loop ik samen met Laura weer terug naar binnen en vertel ik haar over de grappige schrijffout met de 'ego' in zijn hol. 'Ha!' lacht ze. 'Ik moet meteen aan mijn ex denken. Jij moest zeker ook aan je ex denken. Hoe heet-ie ook al weer?'

'Mark,' antwoord ik afwezig. Maar ik moest niet aan mijn ex denken. Ik dacht aan Felix.

In gedachten verzonken geef ik de plantjes in de vensterbank nog wat extra water. Ik besef dat het eigenlijk raar is dat ik bij dat 'ego' niet aan mijn ex dacht, maar aan Felix. Ik ril onbewust en er klotst water uit het plantengietertje.

Vaak denk ik: wat als. Wat als mijn moeder niet met alle geweld naar Frankrijk had willen verhuizen, wat als ik daar had kunnen blijven en niet bij mijn oma had hoeven wonen, en wat als Felix' ouders niet waren weggegaan, maar voor hun eigen kind hadden gezorgd. Wat als, wat als... Maar aan 'als' heb je niets. Het is je omgeving die bepaalt hoe je opgroeit, en ik groeide dus op bij mijn oma. Dat klinkt erger dan het was. Ondanks de schaduw die mijn achterneef Felix over mijn jeugd wierp, waren er heel veel gelukkige momenten. Samen met haar zuster – die vlakbij woonde – deed mijn oma enorm haar best om ons tot zelfstandige mensen op te voeden, en ik realiseer me heel goed dat dat op hun leeftijd niet gemakkelijk moet zijn geweest. De generatiekloof zorgde regelmatig voor verwarring en onbegrip, maar mijn oma en oudtante waren ook een onuitputtelijke bron van kennis. Ik vond het heerlijk om samen met hen in de tuin te werken en alles te leren over de planten die erin stonden. En als we op zondagmiddag naar een museum gingen, konden ze zó gepassioneerd over een kunstwerk vertellen, dat het bijna leek of ze de kunstenaar in kwestie persoonlijk hadden gekend. Ze waren ook heel redelijk. Ik mocht veel dingen zelf kiezen. Maar als het er echt op aankwam, zoals met mijn studie, dan was er geen discussie mogelijk. Ik wilde graag iets creatiefs doen: fotografie of toneel. Zij kozen de pabo. Daarom sta ik nu hier, in de klas, uit het raam te staren en te mijmeren over vroeger.

Met de gieter in mijn hand loop ik naar de gang om de plantjes boven

op de kasten nog wat water te geven. Ze moeten het er een hele tijd mee doen. Dit jaar heeft de directie van deze basisschool het voor elkaar gekregen om een perfecte vakantieplanning te maken. Ruim twee weken vrij. Heel even speelde ik met de gedachte om een lastminute te boeken, maar het vooruitzicht om ergens alleen op het strand te liggen weerhield me ervan. Hoewel ik me uitstekend kan redden in mijn eentje, ben ik geen einzelgänger. Aan het einde van de dag wil ik toch graag mijn verhaal aan iemand kwijt.

Ik vloek binnensmonds als ik per ongeluk een straal koud water over mijn borst giet. De stof van mijn gebloemde jurkje is meteen doorzichtig en plakt aan mijn huid vast. Gegeneerd kijk ik naar het einde van de gang, waar de lerarenkamer is. De deur staat open, maar de gang is verder verlaten, en ik ben blij dat niemand mijn onhandige stunt zag. Bij het kleine granieten aanrechtje in de hoek van de klas doe ik een paar hopeloze pogingen om de stof van mijn jurkje met een blauw geblokte theedoek droog te vegen. Maar het haalt weinig uit. 'Dan maar niet,' verzucht ik en ik geef het op.

Ik trek het zonnescherm omhoog en doe de ramen dicht. Nog één keer kijk ik de klas rond. 'Dag klas,' zeg ik in gedachten, 'tot over twee weken.' Met mijn tas tegen mijn borst geklemd om de natte plek te verbergen, steek ik mijn hoofd om de hoek van de lerarenkamer. 'Ik ga er vandoor. Fijne vakantie allemaal!'

'Drink je nog een kop thee mee?' vraagt Laura enthousiast. En ach, wat kan mij het ook schelen. Tuurlijk drink ik nog een kop thee. Ik plof in de doorgezakte oranje hoekbank en laat het gelach om mijn doorkijkjurkje over me heen komen.

Het is niet ver fietsen naar mijn huis. Als ik een beetje doortrap ben ik er binnen een kwartier. Ik ben best trots op het appartement dat ik zes jaar geleden heb gekocht. Het is bescheiden, maar groot genoeg voor mij. Ik heb twee slaapkamers, waarvan er één behoorlijk groot is, en een ruime badkamer met vaste wastafel en douche. Vanuit de slaapkamers kijk ik over de parkeerplaats met daarachter een dierenweide en een klein parkje, en de woonkamer is licht en zonnig.

Voor mijn appartement langs loopt een doorgaande weg naar het

centrum. Schuin aan de overkant zit een supermarkt, en daarnaast een winkel van een telecombedrijf, een lingeriewinkel en een boekwinkel. Maar het leukste van alles is dat Jeannette een jaar geleden naast me is komen wonen.

Jeannette is mijn beste vriendin en hoewel ze bijna zeven jaar ouder is, kunnen we het enorm goed met elkaar vinden. Ze is lief, heeft gevoel voor humor en heeft een ontzettend aanstekelijke lach. Soms weet ik niet eens waarom, maar dan lig ik dubbel, alleen omdat zij het uitschertert.

Ik zet mijn fiets in een klem voor het appartementencomplex en kijk omhoog. Over de rand van de balkons die Jeannette en ik delen hangen bloembakken met felgekleurde bloemen. Daarboven bungelen lantaarns, tinkelende windgongs en draaiende spiralen; allemaal spulletjes die Jeannette via haar webshop verkoopt. Nou ja, ze doet een poging om ze te verkopen, alleen komt het nog niet zo van de grond, dus om bij te verdienen werkt ze ook nog een paar uurtjes in de week als hulp in de huishouding. Ineens zie ik een grijnzend gezicht en een zwaaiende arm tussen de lantaarns en de bloemenzee. Het zou een mooie foto zijn, als ik mijn camera nu bij me had gehad: de bloemen, de blauwe lucht erboven en Jeannette die naar me zwaait.

Dat is dus een van die dingen die ik door haar ben gaan doen: fotograferen. Toch doen wat ik zelf wil. Wie weet kan ik er ooit nog mijn beroep van maken, dan zou mijn droomwens uitkomen. Iedere maandagavond ga ik trouw naar mijn fotoclubje. Voor aanstaande maandag heb ik een serie portretten van haar gemaakt. Gisteravond is ze de foto's komen bekijken. Ik had ze op de eettafel uitgespreid en Jeannette stond er, voor mijn gevoel, eindeloos lang naar te kijken. Toen keek ze op.

'Mooi,' zei ze. 'Dat heb je echt mooi gedaan, Rosalie.'

'Meen je dat?' vroeg ik onzeker.

Ze knikte geestdriftig. 'Ja, echt.'

Ik keek vanuit mijn ooghoeken naar haar. Er was geen greintje spot op haar gezicht te ontdekken. Ze meende het.

Samen bogen we ons weer over de foto's.

'Welke vind je de beste?' vroeg ik voorzichtig.

‘Die,’ zei ze zonder twijfel. Haar ietwat mollige vinger met lichtblauw gelakte nagel hing boven mijn favoriet.

Ik pakte de foto van tafel en liep ermee naar het raam. Kritisch bekeek ik hem. Qua compositie was de foto echt sterk. Het licht viel prachtig op haar expressieve gezicht en op haar woeste rode krullen. De hele foto straalde wilskracht uit.

‘Veertig jaar en nog steeds geen grijze haar! Dat zou een goeie titel voor de foto zijn, Rosalie,’ zei ze met een vleugje Amsterdams. Ze schaterde om haar eigen grap. Ik moest ook lachen. Eigenlijk nog meer om het gezicht dat ze trok dan om haar grapje.

‘Hmm, ik vind jou nou niet een doorsnee veertiger, Jeannette!’

Ze liep op me af en sloeg haar armen om mijn nek. ‘Je bent een engel, mijn hele dag is weer goed.’

‘Dus hier kan ik wel mee aankomen?’ vroeg ik met gesmoorde stem.

Ze liet me los en duwde met haar middelvinger haar bril op zijn plaats. ‘Jazeker,’ zei ze stellig. ‘Dit is een mooi staaltje vakwerk. Zeker voor een schooljuf.’

Ik gaf haar een por in haar zij. ‘En bedankt hè.’

‘Wanneer ga je weer naar je fotoclubje?’ vroeg ze, weer geheel en al belangstelling.

‘Maandag,’ antwoordde ik, ‘dus ik ben ruim op tijd klaar.’ Ik stopte de foto’s terug in de map en legde ze boven op de kast. ‘Zo, zullen we om deze geslaagde reportage te vieren dan nu maar een fles wijn open-trekken?’

‘Heerlijk,’ zei Jeannette en ze liet zich met een bons in de kussens van de bank vallen. ‘Ik dacht al dat je het nooit zou vragen.’

Met mijn schouder duw ik de deur van de centrale hal open. Neuriënd ontwijk ik de grote ficus die in het midden van de hal staat en ik loop langs de rij marineblauw geverfde brievenbussen. De een na laatste is van mij. Ik haal mijn post uit mijn brievenbusje en wil het weer dichtdoen, maar in een flits zie ik tussen de richel van het kastje iets wits zitten. ‘Krijg nou wat,’ mompel ik en ik zet mijn tas op de grond. Ik leg het stapeltje post erbovenop en buig me nieuwsgierig voorover. Met mijn vingers trek ik aan de witte envelop, maar hij zit vast.

‘Ben je zo wanhopig op zoek naar een liefdesbrief?’ klinkt de heldere stem van Jeannette achter me.

Ik draai me verbaasd om. ‘Hoe ben jij zo snel beneden gekomen? Ik zag je net nog op het balkon.’

Ze wijst over haar schouder richting de lift. ‘Ik zou je nu kunnen wijsmaken dat ik op mijn bezemsteel naar beneden ben gevlogen, maar het was gewoon de lift. Hij heeft een vlotte dag. Wat ben je aan het doen?’ vraagt ze terwijl ze naast me komt staan.

‘Er zit een envelop tussen die richel vast en ik krijg hem niet zo een-twee-drie los. Misschien weet jij een spreuk waarmee je hem los kunt toveren?’

Met haar billen schuift ze me een stuk opzij. ‘Ik kan een poging doen,’ zegt ze, ‘maar mijn expertise ligt meer op het vlak “bijzonder hardnekkige gevallen”. Laat me dus maar even kijken.’ Ze duikt met haar hoofd half het brievenbusje in, zucht een paar verwensingen en trekt in één ruk de envelop los. ‘Hopla!’ Ze geeft hem onder haar arm door aan mij. De envelop is aan één kant gescheurd.

‘Ja zeg, zo had ik het zelf ook wel gekund,’ zeg ik lachend.

‘Waar is-ie van?’

Ik schrik. Het lichtgrijze randje rondom laat niets aan de verbeelding over. Met ingehouden adem maak ik hem open. Het staat er echt! Zwart op wit. Of eigenlijk: grijs op wit. ‘O nee,’ fluister ik. Ik staar naar het papier in mijn handen.

‘Van wie is-ie?’ vraagt Jeannette geschrokken.

Mijn stem trilt als ik begin te praten. ‘Hij is van H el ene, mijn oud-tante.’ Ik verbaas me over mijn eigen woorden, alsof het nog niet echt tot me doorgedrongen is. Ik doe een vruchteloze poging om de kaart weer in het restant van de envelop terug te stoppen. Het stapeltje post dat ik op mijn tas had gelegd, is eraf gegleden en ligt als een waaier uitgespreid over de blauwe vloerbedekking. We staren er allebei naar, zonder het op te pakken. ‘Ik... Ik begrijp het gewoon niet. Ze was eenentachtig, maar ze was niet ziek. Dit had ik totaal niet verwacht.’

Jeannette wrijft over mijn arm en kijkt me vragend aan. ‘Is er iets wat ik voor je kan doen?’

Ik slik een paar keer om de brok in mijn keel weg te krijgen, maar

hij is hardnekkiger dan ik wil. De wereld om me heen wordt wazig en ik voel een traan over mijn wang naar beneden glibberen. Ik veeg hem weg met de rug van mijn hand, maar de tranen blijven komen. 'Weet je wat ik zo gek vind,' zeg ik terwijl ik mijn neus ophaal. 'Ik heb haar eigenlijk al een hele poos niet gezien. Ik dacht niet zo heel vaak meer aan haar, en ik miste haar dus eigenlijk ook niet echt. Nu is ze dood... en ik mis haar ineens verschrikkelijk. Is dat niet raar?' Bij de laatste paar woordjes schiet mijn stem een paar ongecontroleerde octaven omhoog.

'Kom eens hier.' Jeannette slaat haar armen om me heen en plet me een paar seconden fijn. 'Nee, natuurlijk is dat niet raar. Ze is heel belangrijk in je leven geweest, toch? Hoe jij altijd over haar praat, en over je oma; dat is zo liefdevol. Daar kan ik bijna jaloers op worden, weet je dat. Je hoeft je niet te schamen voor je tranen. Wat jij voelt is niet raar, en je tranen zijn niet raar.' Ze pakt me bij mijn schouders en kijkt me aan. 'Rosalie, ik wil er voor je zijn en ik zal voor je klaarstaan, daar zijn vriendinnen voor, maar ik ben verder niet zo goed in dit soort dingen.' Ze haalt haar schouders op. 'Ik ga er altijd van eten.'

Ondanks mijn tranen schiet ik in de lach. 'Het geeft niet, ik weet wat je bedoelt. Ik vind het fijn dat je met me meeleeft. Dat helpt al genoeg.'

Ze glimlacht een beetje beschroomd en zegt: 'Ik was op weg naar de supermarkt, kan ik soms iets voor je meenemen?'

Ik schud van nee.

'Echt geen tompouce of zo?' vraagt ze ongelovig. 'Het helpt, hoor.'

'Jeannette, alsjeblieft, ik moet er niet aan denken.'

Met haar hand onder mijn kin draait ze mijn gezicht een stukje en met de punt van haar mouw veegt ze de tranen van mijn wangen. 'Nou ja,' zegt ze, 'neem anders een borrel. Dat schijnt ook te helpen. Weet je, ik haal een lekker flesje wijn en loop straks bij je langs om te kijken hoe het met je gaat. Oké?' Ze pakt de post van de grond, geeft die aan me en duwt me richting de lift. 'Moet ik ook nog voor je op het knopje drukken, of kun je dat zelf?' Ze wrijft een beetje onbeholpen over mijn rug en draait zich om. Zwaaiend met haar vrolijk gekleurde boodschappenmand verdwijnt ze door de buitendeur.